

Irudizko hizkera itzulpenean

Koldo Biguri

Irudiaren edo irudizko zentzua duten hitz edo esakeren erabilera oso hedatuta dago hizkuntzan, eta hizkuntzaren maila guztietan gainera, bai hizkuntza arruntean, bai literatur hizkuntzan ere; ahozko hizkuntza eta idatzizkoa ere, literaturaren esparruaren barruan zein kanpoan, usu baliatzen dira irudiaren balio espresiboaz, baina hitzunok ez gara konturatzen haietaz, erabiliaren erabiliaz ikusi ere ez ditugulako ikusten, ikustezin bilakatu zaizkigulako, nolabait esateko. Ez naiz, jakina, literatur metaforez ari, hau da, idazlearen beraren sormenari zor zaizkion metaforen klaseaz, ez eta Koldo Izagirrereren **Euskal Lokuzioak** liburuan biltzen diren irudizko esamolde finkoetz ere, baizik eta iruditzat hartu ere egiten ez ditugun espresabide ugari batzuez. Adibideak argigarriagoak direnez gero, esan dezagun esamolde finkoek (*tomar el pelo* edo *adarra jo* esaterako) konbentziozko irudizko zentzua dutela, ez metaforikoa beraz, eta, alderantziz, hemen aztertu nahi ditugun irudizko esakerak (*consumirse por los nervios* edo *nerbioak janda egon*, adibidez) metafora batean oinarritzen direla —eta jakina, ez da berdin *nerbio-sa jarriko nintzen* esatea edo *nerbioak janda egongo nintzen*. Ikus beheragoko adibide bat—.

Izan ere, nork erreparatu dio, esate baterako, aurreko lerroetako *maila* eta *esparru* hitzek duten zentzu metaforikoari? Are gehiago, esan liteke hitz horiek beren berezko lehen zentzua —horrelakorik badela esaterik baldin badago— galdu samar daukatela, eta gaur egun irudizko zentzuan bakarrik erabiltzen direla gehienetan. Hau da, hitz horiek izendatzen zutena —eskailera baten ointokia eta hesiz inguratutako lekua— metaforikoki beste egoera edo beste zertzelada batzuetara igaro dela eta, halako hedapen semantikoa jasan dute lehenik —esanahi gehiago dauzkate, hau da, polisemiakoak bihurtu dira—, eta lerradura semantikoa gero —hots, irudizko erabilerak aurre hartu dio ez-irudizkoari—. Nolabait esateko, metafora fosilak dira orain.

Aski da jakingurazko halako begiratu xume bat egitea esaten, idazten edo irakurtzen dugunari, era honetako hitzak edo esakerak oso ugariak direla konturatzeko. Ugariak ez ezik, ezinbestekoak ere lexikoa aberasteko, polisemia hizkuntzen aberastasunaren neurri esanguratsua bait da, zalantzarik gabe.

Etimologiaz zale den edonork daki zientzia hori dela inoiz izan den poetarik oparoena, hau da, irudia dela hitz asko eta askoren azpian dagoena: ezaguna da gure *bertso* hitzaren jatorri den latinezko *versus* hitzak «lurra goldatzean egiten den ildo» esan nahi zuela hasieran, eta, geroago, metaforaren mirariz, idaztean uzten den arrastoa ere bai. Jakina, latinaren hitz horrek munduko hainbat hizkuntzatan utzi dituen ondorengo barianteak erabiltzen dituzten hiztun gehienak ez dira jabetzen hitz horien azpian dagoen metaforaz, menderik mende galdu bait da harenganako kontzientzia; edo lehenago esan bezala, ikustezin bilakatu bait da.

Baina ez dago zertan mende luzetako bilakaeraren ondoren beren izaera edo jatorri metaforikoa izkutatu duten esakerak bakarrik hona ekarririk, zeren eta beste horrenbeste gertatzen bait da oraingo garaian iruditasun hori bizirik duten hainbat eta hainbat hitzekin; berezko esanahia ala irudizkoa ikasten dugun lehenago, hor dago koska. Esate baterako, neretzat *cancerbero* hitza ikasi nuenean futboleko atezainak izendatzeko erabilia den zentzuan ikasi nuen, eta ezusteko galanta izan zen neretzat hitz horren lehenengo osagaiak

adierazi bezala, txakur baten —hori bai, oso txakur berezi baten— izena zela jakitea.

Baina utz ditzadan alde bat mitologiak, etimologiak eta gainerako «logia» guztiak, nere asmoetatik bazterreratzen ari bait naiz, eta noan artikulu honen xede zehatzera: itzulpenera.

Hizkuntza guztietan badira metafora biziak eta metafora fosilak: lehenengoak adibide edo konparazio-irudi bezala erabiltzen ditugu, adierazmolde bezala: *Porque vivir se ha puesto al rojo vivo*; *bizia gorri bizian jarri da orain*. Metafora fosilak, berriz, hizkuntza baten lexikoan dauden egitura idiomatikoak dira, eta erabiltzen ditugunean zentzu idiomatiko horretan erabiltzen ditugu, ez beren lehen zentzuan: *jostorrazaren begia*; *el ojo de la aguja*. *La cordillera corre de norte a sur del país*; *mendilerroa herriaren iparraldetik hegoaldera luzatzen da*.

Itzulpengintzan, era bateko edo besteko metaforen aurrean topatzen den itzultzaileak normalean ez du jokaera berbera azaltzen; metafora biziak itzuli ohi dira, metafora bera erabiliz, baldin eta xedehizkuntzan ere metafora horrek zentzua badu, edota balio beretsua duen irudi batez. Metafora fosilak, aldiz, esamolde idiomatikoak diren aldetik, hizkuntza bakoitzean zein erabiltzen den jakin behar da lehenik, eta hizkuntza bakoitzean balio bera dutenak bilatuko dira (baliokidetzat). Baina hizkuntzek elkarren arteko harremanak dituztenez gero, eta elkarrekin bide luzea egin dutenez gero ilunpeko garaietatik honaino, halako amankomuneko altxor bat osatu dute, eta honelako metafora fosiletatik hainbat eta hainbat hizkuntza batetik bestera igaro dira.

Horiek horrela, artikulu honen helburua gure itzulpen lanean irudien inguruan gertatzen dena ikustea izango da, edo bestela esanda, erdal hizkuntzetatik euskaratzen dugunean eta euskaratik erdal hizkuntzetara itzultzen dugunean euskal itzultzaileok nola jokatzen dugun aztertzea. Iruditzen bait zait, alegia, nahiko jokaera ezberdina azaltzen dugula batean aritu ala bestean aritu. Adibideetarako hartuko ditugun esaldien jatorria lau liburu dira, bi erdaretatik euskaratuak: **Hadrianoren oroitzapenak** eta **Paskual Duarteren**

sendia; eta beste biak euskaratik gaztelaniara itzuliak —ez hori bakarrik, baizik eta, gainera, euskal bertsiorearen egileek berek itzuliak (edo)—: **Grande Placen aurkituko gara** eta, nola ez, **Obaba-koak**¹. Haietan badirudi badirela zenbait konstante:

a) Euskarazkoan irudi zentzuz erabilitako esakeraren bat dagoe-nean halaxe itzultzen da ia beti erdarara, beste irudi batez, alegia:

Grande Place...

- *eguzkiaren epeltasunak laztandua*
- acariciado por los tibios rayos de mayo
- *aho gusto lehorra ezabatze*
- para **borrar** el seco regusto
- *bere keinu guztiei zerien finezia*
- la delicadeza que **emana** de todos sus gestos
- *inor ez kalean, isiltasuna nagusi*
- calles desiertas donde **imperaba** el desierto
- *indar handiagoaz geratu direlako grabaturik*
- ...han sido **grabados** en mi corazón
- *alegrantziaz lehertuko nintzela*
- ...estallaría de alegría
- [loreak] *bere usain gozoaz kutsatzeko eta inundatzeko*² gauza *bait dira*
- incluso un lugar tan espacioso se **inunda** con su perfume

---

1. Dena dela, liburu hau itzuli duten bezala itzuli dutela, ez da lan arina adibideta-rako balio dezaketen esaldiak aurkitzea.

2. Irudi hau ezinezkoa zen euskaraz erdal **inundar** horren baliokideekin, usain batek ezin bait du plazarik **urpetu** edo **urez bete**, bi esamolde hauek garbiegiak bait dira —euskal lexikoaren errealismoari leporatu beharko—, erdal **inundar** opako horren aldamenean. Nonbait egilearentzat beste aditzak, **kutsatuk**, ez zeukan **inundar** horrek adinako indar espresiborik, eta irudiarekin batera erdal hitza ere mailegatu beharrean aurkitu da.

Obabakoak

- *erabakia sendoa zen*
- era una decisión **firme**
- *bere libretari ere aitortzen ez ziona* [ohitura bat]
- una costumbre que ni siquiera se atrevía a **confesar** a su diario
- *altzairuzko ate berri eta zatar batek itxutzen baitzuen [...]*
- *arku fantasiatsua*
- una puerta de acero nueva y fea **cegaba** el fantasioso arco
- *esan zuen berak azkenez, bere golkorako bezala*
- **musitó** el director como para sus **adentros**
- *Duela hilabete edo, artean bere izenak zerbait esaten zion*
- Hace un par de meses su nombre **representaba** algo para él
- *Ez zion ikarari biderik egin behar*
- Lo importante era no **dejarse dominar** por el miedo
- *bere bizimodu aldaketaren oinarrian zegoen altxorra*
- el tesoro que **cimentaba** la Nueva Etapa de su Vida

b) Ordea, euskarazkoan berezko irudirik ez dagoen esakera askotan irudizko itzulpena ematen da erdaraz, edota dagoen irudiaren zama semantikoa indartu edo areagotu egiten da:

Grande Place...

- *eta laurok elkartu gara besarkada mutu batean*
- y nos hemos **fundido** en un mudo abrazo
- *udal-etxeko dorrea, goian San Migelekin*
- la torre del Ayuntamiento, y San Miguel en su cima
- *sentsazio hori areagotzeko asmoz*
- con la idea de **agudizar** esa sensación
- *edifizio hau arkitekto batek egina ez izatea*
- no fueran **concebidos** por un sólo arquitecto
- *ze sentsazio arrotz multzoa sentitzen dudan*
- siento que me **invade** un **mar** de sensaciones
- *gutziz urduri eta nerbiosa jarriko nintzela*
- me **consumirían** los nervios

- *hitz lelo hutsez **betetako** bisita eta gutunetan*
- en cartas y visitas **preñadas** de palabras banales y vacías
- *gero esan zidatenez, ez **zerbait** morborik gabe*
- posteriormente me contaron, no sin una cierta **dosis** de morbosidad
- *dena tonu berde **honekin** orok politago, suabeago ematen du*
- todo es más suave y hermoso **bañado** con este color verde

Obabakoak

- *libretan **egiten** zituen apunteak*
- las anotaciones que **confiaba** a su diario
- *baina berak ez zuen **konprenitzen** orratz haien zentzua*
- pero el significado de aquellas agujas **escapaba** a su comprensión
- *Mugatseko morroi **ttikiak** duda aurpegia **jarri** zion*
- el joven criado **esbozó** un gesto, entre la perplejidad y la desconfianza
- *goizeroko teatro haiek **toki berdinean egiten** zituen beti*
- sus representaciones **tenían siempre como escenario...**
- *gorputza dantzan **bezala** mugituz aldatu zen arropaz*
- se cambió de ropa moviendo el cuerpo y los brazos, **amagando** un baile
- *alegrantzia bizi batek **hartzen** zion bihotza*
- una viva alegría **inundaba** su corazón
- ***berritu** egin zitzaizkion lagunik lagunenari idazteko desioak*
- **renació** en ella el deseo de escribir a Su Mejor Amigo
- *bere bihotz **etsia** errebelatu egin zen*
- el despecho que **albergaba** en su corazón se rebeló
- *izenak hartu zuen ordurarte etsipenak **edukitako** lekua*
- la confusión que había **habitado** en ella dejó su lugar al miedo
- *eta aitorpen kutsu nabarmeneko lerroak **idazten** zituen*
- y **plasmaba** allí las reflexiones...

d) Erdal testuetan azaltzen diren irudizko esamoldeei oso gutxitan eusten zaie euskal itzulpenean:

Paskual Duarteren sendia

- *en algunos pasajes demasiado **crudos** de la obra*
- idazlanaren gertakari **gordinegietan**
- *dónde habría de **cortar** [el relato]*
- non **moztu** beharko ote nuen
- *no tiene usted idea de la **impresión profunda** que ha dejado en mi espíritu, de la honda **huella**, del **marcado surco** que en mi alma produjeran*
- ezin jakin zenezake zenbaterainoko **zarrazta sakona** utzi duten nere barnean³, nolako **hatza** egin duten nere animan eta zein **ildo nabarmena** nere bihotz muinean
- *el odio tarda años en **incubar***
- gorrotoak denbora behar du **habia egiteko**⁴

Hadrianoren oroitzapenak

- *prêt à en **rejeter** le blâme sur le jeune Iollas*
- horren errua [...] Iollas sendagile gazteari **leporatzen** zion
- *triste **amalgama** de lymphe et de sang*
- linfa eta odollezko **amalgama** triste bat⁵
- *un monstre **sournois***
- munstro **azpijale** bat
- *ma plus ancienne **expérience** de la mort*
- nire lehen **topaketa** heriotzarekin⁶

-
3. Hemen **espíritu** hitzaren euskal ordaina —ordain garbia, ez dezagun ahaztu— irudi bat da: **barnea**.
  4. Jatorrizko irudi bera ez izan arren, haren aldamenekoa da.
  5. Kontutan hartu **amalgama** hitza teknikoa dela sortzez, kimikaren alorrekoa, eta euskal hiztegieta sarrerarik ez zaiola ematen ia: Kintanarenean mailegua jasotzen da inolako azalpenik gabe; L.M⁸ Mujikarenean kimikari atxekia azaltzen da soilik —hau da, irudizko zentzurik ez zaiola aitortzen, zentzu horretan guztiz euskaldunak diren **nahasketa** eta gainerako aldaerak aski direlako—; Plácido Mugicarenean agertu ere ez —nahasketa zentzua eta erabilera baino izango ez balu bezala—.
  6. Ikus 4. oharra.

- *Nos Romans [...] s'inondent de sauces*
- Gure Erromatarrok [...] hainbat saltsaren **uholdetan ito...**⁷

e) Baina gehienetan zentzuaren araberako itzulpena egiten da, guztiz denotatiboa edo azalpenezkoa:

Paskual Duarteren sendia

- *como quiero descargar mi conciencia*
- nere barrunbea lasaitzeko asmoz⁸
- *no se me oculta que mi recuerdo...*
- **badakit** nere oroitza...
- *el tiempo que he gastado*
- **erabili** dudan denbora
- *me corre un estremecimiento*
- dardaraz **jartzen** nau
- *solución que repugna a la veracidad de este libro*
- hau ez litzateke liburu honen egitasunari **dagokion joera jatorra izango**
- *estampando estas palabras*
- **idazten** dizkizut hitz hauek
- *para no precipitar el escándalo*
- iskanbilarik **sortu** ez dadin
- *no se le escapa detalle*
- ez zaio ezertxo ere **ikusi gabe gelditzen**

Hadrianoren oroitzapenak

- *je t'épargne des détails*
- Ez dizut **aipatu nahi** [...] hainbat xehetasun
- *je ne lui marchande pas les soins nécessaires* [gorputzari]
- ez diot beharrezko dukeen inolako arreta eta txerarik **ukatzen**

7. Ikus 2. oharrean esandakoa.

8. Hemen **descargar** irudia hitz denotatibo batez itzuli da: lasaitu; aldiz, **conciencia** itzultzean irudi batez baliatu da (ikus 3. oharra).

- *peut-être n'ai-je été si économe de sang humain*
- giza odol ugari **alferrik isuri** ez badut
- *interminables histoires de chasse qui mettraient à l'épreuve la patiente de mes invités*
- erabat **agortaraziko** bait nuke [...] gonbidatuen pazientzia
- *il savait exactement [...] le point où ma volonté divorçait d'avec ma force*
- zein puntutan hasten zen nire borondatea nire ahalmenetik **be-reizten**
- *subitement vautés par la conquête dans les cuisines de l'Asie*
- bat batean, konkistak **direla medio**, zera bihurtu garen...
- *ses pâtés de faisans [...] témoignaient d'un art aussi exact que celui du musicien*
- haren faisai-pateek [...] bazuten musikari baten artearekin **alderatzeko bezainbat antzetasun**

Hona ekarri ditudan adibideak aski azaletik arakatu ondoren lortu dira, eta, jakina, askoz esanguratsuagoak topa nitzake, bai eta, nola ez, hauetatik ateratzen diren ondorioak ukatzen dituztenak ere. Alabaina, nik uste dut, eta uste horren indargarri itzultzeak eman didan esperientzia ere ekar nezake orriotara, nahiko joera nabarmenak direla aurreko esaldi hauek erakusten dituztenak, euskara dela tarteko egiten dugun itzulpenari dagokionez —eta oso datu jakingarria iruditzen zait, gainera, testu horien asmatzaile diren idazle bik holakoxe jokaera desorekatua erakustea hizkuntza batean eta bestean—.

Hau da, erdarak —gaztelerak zein frantsesak kasu honetan— askoz garatuagoa dauka irudi bidezko espresabidea, eta dexentez aberatsagoa da hitzen polisemian; ondorioz hizkuntza hauetan esakera konnotatiboak erruz topatuko ditugu. Egitate hau oztopo nabari bilakatu zaigu euskal itzultzaileoi, euskaratzen dugunean askotxo, eta errazegi beharbada, jotzen bait dugu azalpenezko itzulpenera, hau da, euskaraz ustez edo ez daukagu irudizko esamoldea baztertu, eta haren ordezkotzat azalpen laua egitera. Honetan, gainera, euskal hiztegiak ere ez dira batere lagungarri gertatzen, gehienetan euskararen garbitasunaren ohorez irudigabeko edo azalpenezko ordainak baino ez bait dituzte ematen. Ondorioz zer datorkigun asmatzea ez

da zaila: itzulpen zuzenak, bai, baina jatorrizkoen aldean kolorerik gabeak, lauak, gezak.

Gehiegizko neurrian heltzen diegu *jarri, hartu, egin, esan, idatzi, jakin* eta beste «omnibus hitzei», aditzak soilik salatzearren. Baina ez bakarrik itzultzaileok; ikusi dugun bezala, euskal idazleek ere badute sail honetan zer jorraturik, eta gure gabezia honegatik beren erantzunkizunari aurre egin beharrik ere bai. Ikusi besterik ez dago gorago papereratu ditudan azalpenezko izenez bataiatu ditugun esaldien artean honelako zenbat «omnibus hitz» dagoen, oinarrizko lexikotik urruntzen ez diren zenbat hitz. Ez da harrigarria, horregatik, halako amildegi semantikoa egotea euskal liburu horien itzulpean, idazleek berek egindakoetan; izan ere, erdaraz —geurea ere den erdaraz, zehaztuko dugu— beste neurri bat erabiltzen dugu testuen literaturtasuna erabakitzeko, eta askoz ohitura sendoagoa dugu irudiez baliatzeko esan beharrekoak esatean edo idaztean.

Baina itzultzaileok ere erruan dugun geure zatiari ezin diogu ihes egin. Hainbat gutxiago, itzulpenak gure artean hartu duen munta ikusita, gehiegikerian erortzeko beldurrik gabe esan bait liteke gaur egun euskararen ereduaren bidea erabakitzeko adinako indarra hartu duela. Behin eta berriz errepikatuko dugu euskara eta erdara(k) erabat ezberdinak direla, eta batean (batzuetan) esaten dena ez dagoela zertan gurean ere erabilirik; hori egia da askotan, baina argudioa errepika eta errepika, azkenean geure burua zurrizteko ezin egokiagoa egin zaigu, ahaztuta daukagularik euskara ez dela orain hogeitabi urte Europako hizkuntzen artera zerutik jausitako hizkuntza bat, hau da, amankomuneko historia bat badugula beste hizkuntzekin, eta, are garrantzitsuagoa, amankomuneko historia bat daukagula zain.

Azken puntua ipini aurretik, ekar dezadan hona M. Vázquez Ayora-ren **Introducción a la traductología** liburutik ateratako pasarte txiki bat, artikulu honen izpiritua nolabait laburbiltzen duena:

Las traducciones explicadas destruyen todos los matices, sus soluciones no son intercambiables con las expresiones originales en las respectivas situaciones. El

procedimiento debe orientarse a producir un exponente intercambiable de verdad; es preciso buscar una equivalencia de la más elevada probabilidad. (320. orria)

SINTESES

El lenguaje figurado en la traducción

El empleo de palabras y expresiones con sentido figurado está muy extendido en todos los niveles del lenguaje. Se hace uso del valor expresivo de la imagen incluso sin apercibirse de ello. No se hace referencia aquí a las metáforas literarias, ni siquiera a las locuciones fijas con sentido convencional (*tomar el pelo*), sino a expresiones que, si bien están basadas en una metáfora, hoy en día se usan casi exclusivamente en sentido figurado (*el ojo de la aguja, la cordillera corre de norte a sur*). Estas últimas han sufrido primeramente una ampliación semántica y, posteriormente, un desplazamiento semántico, convirtiéndose en metáforas fósiles. De hecho, atendiendo a la etimología, se observa que la imagen subyace en gran cantidad de palabras (ej.: bertso < versus: «surco que se hace al arar la tierra»), aunque el hablante no sea consciente actualmente de las metáforas ocultas en ellas.

En todas las lenguas existen metáforas vivas y metáforas fósiles: las primeras se emplean como imágenes comparativas, las segundas son estructuras idiomáticas, que no se usan en su sentido originario.

El traductor no actúa normalmente del mismo modo ante unas y otras: las metáforas vivas se traducen normalmente usando la misma metáfora, o por medio de una imagen de análogo valor; las metáforas fósiles, por su parte, exigen conocer sus equivalentes en la lengua de destino, si es que éstos existen.

En cuanto a la traducción del euskara a otras lenguas o de otras lenguas al euskara, en el artículo se analizan varios textos, en los que se pueden observar ciertas constantes:

a) Cuando en euskara se emplea una locución con sentido figurado, se traduce casi siempre con el mismo sentido figurado.

b) Sin embargo, en muchas ocasiones, aunque en el texto en euskara no aparezca propiamente una imagen, se traduce también usando términos con sentido figurado, o se intensifica la carga semántica de la imagen.

c) En las traducciones al euskara sólo en escasas ocasiones se mantienen las locuciones con sentido figurado.

d) Por el contrario, generalmente se realiza la traducción al euskara atendiendo al sentido, de forma puramente denotativa o explicativa.

Estas constantes resultan aún más significativas si se tiene en cuenta que en el caso de las obras cuya traducción al castellano se analiza (**Grand Placen aurkituko gara y Obabakoak**), son los propios autores quienes han realizado esa labor: se observa un evidente desequilibrio entre el original y la traducción.

La expresión por medio de imágenes está mucho menos desarrollada en euskara que en las lenguas vecinas: la polisemia de las palabras, derivada casi siempre del uso figurado de determinados términos, es mayor en esas otras lenguas. Este hecho ha traído consigo el que el traductor al euskara recurra a la traducción explicativa, con lo que a menudo nos encontramos con traducciones que, siendo correctas, carecen del colorido del original y resultan insípidas.

ABSTRACT

Figurative language in translations

The use of words and expressions with figurative meaning is very widespread at all levels of the language. The expressive quality of images is used unconsciously. Reference is not made here to literary metaphors nor even to standard phrases with a conventional meaning (to "pull" someone's leg), but to expressions which although based on a metaphor, are used nowadays almost exclusively in a figurative sense ("the eye of the needle"; the mountain range runs from North to South. The latter have experienced, firstly, a semantic expansion, and later, a semantic displacement, having been converted into fossil metaphors. In fact, taking etymological aspects into consideration, it can be seen that images underlie a large number of words (e.g., "bertso" < versus: "a furrow which is made when ploughing the earth"), although the speaker is not really conscious of the hidden metaphors it contains.

In all languages there are living metaphors and fossil metaphors: the former are used as comparative images, the latter are idiomatic structures which are not used in the original sense.

The translator does not normally act in the same way in each case: living metaphors are usually translated by using the same metaphor, or by means of one with a similar image value; fossil metaphors, on the other hand, require knowledge of their equivalent in the target language, if any.

With regard to translations from Basque to other languages or from other languages to Basque, in the article several texts are analysed in which certain constants can be observed:

a) When a phrase is used with a figurative meaning in Basque, it is translated almost always with the same figurative sense.

b) Nevertheless, on many occasions, although it would not appear to be an image, in the proper sense of the word, in the text in Basque, it is translated using terms with a figurative meaning, or the semantic impact of the image is intensified.

c) In translations into Basque, phrases with figurative meaning are maintained on very rare occasions.

d) On the other hand, translations to Basque are usually made considering the sense in a purely indicative and explanatory way.

These constants are even more significant if it is borne in mind that the authors analyse translations of certain works into Spanish that they themselves have made (**Grand Placen aurkituko gara** and **Obabakoak**). A clear imbalance is observed between the original and the translation.

Expression by means of images is a lot less developed in Basque than in the languages of neighbouring countries, and the multiple meaning of words, derived almost always from the figurative use of specific terms, is greater in these other languages. This fact has meant that the translator into Basque resorts to an explanatory translation, and we often find ourselves with translations which, although correct, lack the colour of the original and seem insipid.